

3. Словник української мови в 11 томах. Київ : Наукова думка, 1970–1980. URL: <http://sum.in.ua/> (дата звернення: 10.11.2023).
4. Cambridge Dictionary. Cambridge University Press. URL: <https://dictionary.cambridge.org/> (дата звернення: 10.11.2023).
5. Chun, Y., and I. V. Khabarova. Особливості відтворення позитивної ввічливості в українських та російських перекладах англійськомовних ділових листів. *Науковий журнал «Міжнародний філологічний часопис»*. 2022. № 13. Ч. I. С. 68–76. URL: <http://dx.doi.org/10.31548/philolog2022.01.068> (дата звернення: 09.11.2023).
6. Collins Dictionary. URL: <https://www.collinsdictionary.com/> (дата звернення: 10.11.2023).
7. Oxford Learner's Dictionaries. URL: <http://www.oxfordlearnersdictionaries.com/> (дата звернення : 09.11.2023).
8. The Free Dictionary. URL: <https://www.thefreedictionary.com/> (дата звернення: 17.04.2023) (дата звернення: 28.11.2023).

Джерела ілюстративного матеріалу

1. SNL. S44 E14. 03/03/19. March 2 – John Mulaney. URL: <https://www.nbc.com/saturday-night-live/video/march-2-john-mulaney/3914664> (дата звернення: 09.11.2023).

Тетяна МакГауен

кандидатка філологічних наук, старша викладачка
Черкаський національний університет імені Богдана Хмельницького
(Черкаси, Україна)

АУДІОВІЗУАЛЬНІ ТЕКСТИ ЯК ПРЕДМЕТ ДОСЛІДЖЕННЯ У ЗАХІДНОМУ ПЕРЕКЛАДОЗНАВСТВІ

Світ сьогодення – панівна ера екранів, реципієнт яких щоденно стикається із безліччю **аудіовізуальних текстів** (АВТ), а саме, художніми, мультиплікаційними та документальними фільмами, сітками, рекламою, піснями, відеоіграми [9, с. 34], які виконують, на нашу думку, декілька функцій: інформують (інформативна функція), передають почуття й емоції (емотивна функція), ознайомлюють із літературними доробками (навчальна функція), впливають на (маніпулятивна функція) та розважають глядача (розважальна функція). Корпус таких текстів подекуди визначає культурну аудіовізуальну грамотність реципієнта [10, с. 33], тому можливо виокремити й культурно-формуючу функцію АВТ. Метою цієї розвідки є опис основних сталих та новітніх способів перекладу АВТ, характерних для західного перекладознавства.

Для перекладу АВТ традиційно використовують накладання титрів, войсовер та дубляж. **Титрування**, а саме, **субтитри** (від англ. *subtitling* – титри знизу) – письмовий переклад АВТ внизу кадру на екрані, а) обмежений за кількістю знаків (38 символів, тобто 1-2 рядки, які повинні не перешкоджати сприйняттю іміджів на екрані [8, с. 90 – 91]), та б) часом його демонстрації (наприклад, 5 секунд у Данії, 6-7 секунд у Швеції [8, с. 87]). Така обмеженість спричинена 1) швидкою зміною кадрів та ракурсів, тексту та змісту яких мають відповідати синхронізовані титри перекладу; 2) здатністю глядача сприймати друкований текст (середня швидкість читання дорослої людини становить 150 – 180 символів на хвилину), яка змінюється залежно від жанрової приналежності тексту-джерела, наприклад, на читання титрів фільму про кохання витрачається мало часу у силу передбачуваності контексту, у той час як титри детективного фільму потребують більше часу для прочитання та осмислення [8, с. 86]. Титрування є сталим способом перекладу АВТ у Греції, Португалії, Скандинавських країнах та Великобританії [1, с. 97; 8, с. 95].

Перевагою титрування є пасивне засвоєння реципієнтами мови оригіналу АВТ та спрощене сприйняття текстів такого виду особами з вадами слуху, старшого віку та іммігрантами [6, с. 86]. У випадку неспоріднених мов джерела та цілі перекладу вихідна мова майже не полегшує сприйняття АВТ реципієнтами, наприклад, такою мовою є грецька для норвежців, але ефект протилежний, коли оригінальна й цільова мови АВТ споріднені, наприклад, шведська й норвезька [8, с. 87 – 88].

Недоліками титрування є неповний переклад вихідного тексту, обумовлений обмеженістю місця для титрів на екрані, та втрата просодичних засобів усного мовлення (наголосу, темпу, інтонації), відсутність яких компенсується добором лексичних засобів [8, с. 86].

Іншим різновидом титрування є **суртитри** (від англ. *surtitling* – «над сценою») – переклад театральної або оперної постановки, де титри мають з'являтися у верхній частині дисплею, розташованого на спинці сидіння театрального глядача, та узгоджуватися з музикальними номерами [2, с. 29].

Войсовер (від англ. *voice-over* – накладання голосу поверх) складається із запису одиничного або декількох голосів, які надають переклад АВТ водночас із збереженням аудіо-доріжки оригінального відео, що дозволяє реципієнту чути переклад та оригінал одночасно [2, с. 21]. Він часто використовується для перекладу нехудожніх творів, наприклад, документальних фільмів, інтерв'ю, новин та є популярним у низці країн, а саме, Польщі та деяких пост-радянських країнах [2, с. 21]. Недоліками войсовера є складність сприйняття двох одночасно поданих звукових доріжок.

Дубляж (в англійському варіанті *dubbing*), поширений в Австрії, Франції, Германії та Іспанії [1, с. 97], є заміною звукової доріжки із записом оригінального діалогічного мовлення аудіо-доріжкою із записом реплік, перекладеними мовою цільової аудиторії [3, с. 48]. Успішність дубляжу визначають такі аспекти як синхронізація перекладу, адекватність реплік діалогу, співвіднесеність картинки кадру зі словами, чіткий звук та акторська майстерність [3, с. 50].

Синхронізація дубляжу відбувається на різних рівнях: 1) артикуляційна – адаптація перекладу до відповідних рухів артикуляційного апарату, тобто ліпсінг, де фонетична еквівалентність переважає семантичну; 2) кінетична – узгодження перекладу з рухами героїв; 3) ізохронічна – відповідність довжини реплік перекладу тривалості висловлювання героїв; 4) персонажна – голос перекладу має відповідати очікуванням аудиторії, наприклад, голос злодія звучить неприємно, жінки – ніжно; та 5) жанрова – різні види вихідного АВТ вимагають різні ступені синхронізації, наприклад, можливість менш синхронного дубляжу мультфільму пояснюється нижчою вибагливістю дитячої аудиторії, водночас, комерціалізація картин великого екрану диктує високий рівень синхронізації [3, с. 50 – 52].

Недоліками дубляжу є не тільки великі затрати часу та коштів, необхідні для його створення [8, с. 92, 94], але й втрата автентичності голосу оригінального актора, який залишається невідомим аудиторії, може дублюватися різними голосами або одним, заміна якого або використання для озвучування іншого персонажа здатна спантеличити реципієнта [3, с. 54].

Різновидом дубляжу є **фандубляж** (від англ. *fandubbing* або *fundubbing* – дубляж любителами для сміху) – гумористичне озвучування АВТ аматорами в домашніх умовах за допомогою таких програм та додатків як Adobe Premiere, Windows Movie Maker, Virtual Dub та викладення створеного дубляжу онлайн [3, с. 56].

Пограничне положення між локалізацією (кодуванням товару з урахуванням мовних й сюжетних вимог конкретної місцевості (від англ. *locale* – місцевість дій) [5, с. 149]) й власне аудіовізуальним перекладом займає **локалізація відеоігор**, оскільки поєднує переклад контенту ігри з її культурною та лінгвістичною адаптацією до вимог цільового сегменту ринку. Обмеженість пам'яті та подекуди відсутність гнучкості програмного забезпечення вимагає короткого та влучного перекладу такого різновиду АВТ [5, с. 147]. Процес інтернаціоналізації ігор сприяє створенню таких кодів, які полегшують локалізацію товару, наприклад, враховують особливості цільової мови і зберігають достатнього місця для перекладу тексту на екрані, враховують культуру невербальних елементів – зручність іконок, графіки та розташування предметів на екрані [5, с. 149 – 150].

Переклад відеоігор включає титрування, яке відзначається високою швидкістю зміни титрів та використанням різних кольорів на їхнє позначення [2, с. 30 – 31]. Поруч із титруванням, відеоігри також перекладаються за допомогою войсовера та його поєднанням із титрами, де останні мають повністю збігатися, оскільки розбіжність аудіо перекладу та змісту титрів сприймається користувачем як ознака низької якості товару [7, с. 109]. Вибір способу перекладу відеоігор визначається потенційною прибутковістю товару: якщо очікуються великі прибутки, застосовують войсовер, незначні – обмежуються титруванням [5, с. 151].

Окрім відеоігор, локалізацію використовують для адаптації веб-сайтів до бізнесових та соціальних стандартів споживача, його естетичних уподобань та рідної мови спілкування [4, с. 186].

Глобалізація та розвиток технологій змінює набір аудіовізуальних текстів та вимагає нових підходів до їхнього перекладу. Традиційні способи перекладу, титрування, войсовер та дубляж, залишаються основними знаряддями перекладу АВТ, адаптуючи свої характеристики до вимог часу, наприклад, у локалізації товарів та фандубляжі.

Література

1. Antonini R., Chiaro D. The Perception of Dubbing by Italian Audiences. *Audiovisual Translation: Language Transfer on Screen*. Ed. by Cintas J.D. and Anderman G. New York : Palgrave Macmillan, 2009. P. 97–114.
2. Bogucki L. Areas and Methods of Audiovisual Translation Research. Frankfurt am Main : Peter Lang GmbH International, 2013. 145 p.
3. Bosseaux Ch. Investigating Dubbing: Learning from the past, looking to the future. *The Routledge Handbook of Audiovisual Translation*. Ed. by Pérez-González L. New York : Routledge, 2019. P. 48–63.
4. De Bortoli M., Ortiz-Sotomayor J.M. Usability and Website Localisation. *Audiovisual Translation: Language Transfer on Screen*. Ed. by Cintas J.D. and Anderman G. New York : Palgrave Macmillan, 2009. P. 186–193.
5. O'Hagan M. Game localization: a critical overview and implications for audiovisual translation. *The Routledge Handbook of Audiovisual Translation*. Ed. by Pérez-González L. New York : Routledge, 2019. P. 145–159.
6. Perego E. Watching Translated Audiovisuals: Does Age Really Matter? *Fast-Forwarding with Audiovisual Translation*. Ed. by Cintas J.D. and Nikolić K. Bristol : Blue Ridge Summit, PA : Multilingual Matters, 2018. P. 80–92.
7. Pettini S. Gender in Game Localization: The Case of Mass Effect 3's FemShep. *Linguistic and Cultural Representation in Audiovisual Translation*. Ed. by Ranzato I. and Zanotti S. London/New York : Routledge, 2018. P.101–117.
8. Tveit J.-E. Dubbing versus Subtitling: Old Battleground Revisited. *Audiovisual Translation: Language Transfer on Screen*. Ed. by Cintas J.D. and Anderman G. New York : Palgrave Macmillan, 2009. P. 85–96.
9. Zabalbeascoa P. The nature of the audiovisual text and its parameters. *The Didactics of Audiovisual Translation*. Ed. by Cintas J.D. Amsterdam/Philadelphia : John Benjamins, 2008. P. 1–38.
10. Zabalbeascoa P. Translation in constrained communication and entertainment. *New Insights into Audiovisual Translation and Media Accessibility*. Ed. by Cintas J.D., Matamala A. and Neves J. Amsterdam/New York : Rodopi, 2010. P. 25–40.

Володимир Момотов

здобувач другого (магістерського) рівня вищої освіти
Науковий керівник: кандидатка філологічних наук, старша викладачка

Ольга Коновалова

Черкаський національний університет імені Богдана Хмельницького
(Черкаси, Україна)

МЕТОНІМІЧНІ ЗАМІНИ У ВЛАСНІЙ ВЕРСІЇ УКРАЇНСЬКОГО ПЕРЕКЛАДУ НАУКОВО-ПОПУЛЯРНОЇ КНИГИ ТІМА СМЕДЛІ «THE LAST DROP: SOLVING THE WORLD'S WATER CRISIS»

Наше дослідження присвячено перекладу українською мовою науково-популярної книги Тіма Смедлі «The Last Drop: Solving the World's Water Crisis» («Остання краплина: Як врятувати світ від Спраги») [5] та аналізу задіяних у ньому метонімічних трансформацій. Застосування трансформацій є важливим етапом при перекладі будь-якого тексту. Перекладацькі заміни допомагають зробити зміст тексту зрозумілішим та логічно доступним для читача друготвору.

Переклад науково-популярної книги має свої власні особливості, оскільки цей жанр комбінує науковий зміст із доступним для широкого читацького загалу стилем. Головна особливість перекладу науково-популярної літератури – це точність та вірність. Оскільки науково-популярна література ґрунтується на наукових фактах та дослідженнях, перекладач повинен забезпечити точність передачі цієї інформації мовою перекладу. Науково-популярна література – вид літератури, що доступно, зрозуміло та емоційно розповідає про наукові знання широким верствам читачів, які не мають спеціальної фахової підготовки та їхня діяльність не пов'язана з певною науковою галуззю [1].

Актуальність нашого дослідження зумовлена зростаючою популярністю науково-популярних книг серед молоді та літніх людей, а також через нагальність проблеми дефіциту водних ресурсів. Сучасний світ стикається із серйозними екологічними викликами, як-от: зміна клімату, втрата біорізноманіття, забруднення повітря та води. Люди дедалі більше цікавляться питаннями екології та шукають інформацію, яка допоможе їм глибше зрозуміти й вирішити ці проблеми.

Метою нашого дослідження є аналіз метонімічних перетворень та дотримання адекватності при перекладі частини обраного твору.

Метонімічні трансформації – це явище, пов'язане з лінгвістичною фігурою метонімії. Метонімія – це фігура розмовної мови, коли одне слово замінюють іншим словом на підставі їхньої близькості або асоціативного зв'язку [2]. Для досягнення адекватного перекладу науково-популярної книги Тіма Смедлі «The Last Drop: Solving the World's Water Crisis» ми, зокрема, застосували такі метонімічні модифікації, як-от: гіпонімічні, гіперонімічні та еквонімічні заміни [2]. Гіпонімічна трансформація, або конкретизація, в мовній термінології означає процес заміни родової назви видовою: *Some farmers are cutting the buds off trees because if they fruit and there's no water, it could damage them irreparably* [5] // Деякі фермери зрізають бруньки із **фруктових дерев**, тому що якщо вони мають плід